

IN STILLE NACHTEN

TILL LINDEMANN

IN STILLE NACHTEN

Samengesteld door
Alexander Gorkow

Vertaald uit het Duits door
Ilja Leonard Pfeijffer

Lebowski Publishers, Amsterdam 2014

Published by arrangement with Marianne Schönbach Literary Agency

Oorspronkelijke titel: *In Stillen Nächten*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Verlag Kiepenheuer & Witsch, 2013

© Till Lindemann, 2013

Samengesteld door Alexander Gorkow

© Vertaling: Ilja Leonard Pfeijffer, 2014

© Vertaling voorwoord: David Orthel, 2014

© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, Amsterdam 2014

Illustraties: Matthias Matthies, Berlijn

Omslagbeeld: Matthias Matthies, Berlijn

Omslagontwerp: Dog and Pony

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

© Foto auteur: P.R. Brown

ISBN 978 90 488 2085 6

NUR 306

www.lebowskipublishers.nl

Lebowski Publishers is een imprint van Dutch Media Books bv

Dit boek is ook leverbaar als e-book:

ISBN 978 90 488 2086 3

Met illustraties van
Matthias Matthies

Voorwoord

Een vroege Lindemann, uit 1972, heet 'De notenkraker'. Till was toen negen jaar oud. Het gedicht gaat zo:

Hij kraakt heel simpel
elke noot
noten die niet willen
die moeten

Tills vader, de overleden kinderboekenschrijver Werner Lindemann, heeft dit gedichtje van de jonge Till ettelijke jaren geleden in een autobiografische roman onthuld. Alle poëtische fundamenteën van Till Lindemann waren dus al in zijn kindertijd gelegd: hartstocht, onbarmhartigheid, standvastigheid, fatalisme.

Een paar jaar geleden vroeg ik Till of hij naast zijn werk als tekstschrijver voor Rammstein nog altijd gedichten schreef. Hoewel hij veel indruk op me had gemaakt met de op zijn negende geschreven Notenkrakersuite, had ik daarbij eerst en vooral zijn dichtbundel *Messer* uit 2005 in gedachten. Deze bundel, waarin ik destijds schatten zocht en vond, kwam op mij over als een onvoltooide onthechting van het leven in het algemeen en van het leven als vergoddelijkte frontman en pyrotechnicus in het bijzonder. Daar komt bij dat ik Rammstein eigenlijk nooit beschouwd heb als een rockband, maar altijd als een lyrisch gesamt-kunstwerk: de taal van Till – én die belangwekkende hogedrukspuit vol vuur, vreugde, woede en muziek. Zelfs de muziek volgt vaak een lyrisch, dolgedraaid patroon. Als je

Rammstein hebt meegemaakt in Parijs of in Houston, als je hebt meegemaakt hoe duizenden mensen naar Till wijzen en 'Du hasst mich!' brullen, dan vraag je je af of er niet toch een vreemde, universele taal bestaat. Welke Duitse taalkunstenaar verzint er tegenwoordig een poëzie die de mensen in München of Berlijn even makkelijk begrijpen als die in Rusland, Mexico, Frankrijk of de vs?

Voorafgaand aan onze afspraak in Berlijn vond ik een map met gedichten van Till op het bed in mijn hotelkamer. Die had hij daar laten neerleggen. Ik las. En las. En las. Vervolgens praatten we met geen woord over die teksten. We praatten over de natuur waarin hij is opgegroeid en waar hij zo vaak mogelijk de rust opzoekt. Tijdens die gesprekken beschreef hij de rust in de bossen en aan de oevers van het meer met een taal die je meteen zou willen opschrijven, die zo mooi is dat je er een stukje van zou willen afsnijden...

Zo begon het. Daarna kwamen er meer gedichten. Als het getij. Eb en vloed. Hard en zacht. Gevoelig en gevoel-loos.

De gedichten die hier bijeen zijn gebracht, klinken alsof ze in koude nachten in het ijs zijn gekrast. Er zijn waarachtige monsters onder, vrolijke slachtpartijen, ernstige zaken, een paar bloedbaden – en ook altijd weer tedere miniaturen. Nou ja, teder? Mag je dat woord nog gebruiken na *Zärtliche Cousinen, Teil III*? Hoe dan ook, Tills poëzie ligt evengoed in de felle als in de kalme momenten, in tumultueuze, slechts ogenschijnlijk stuntelige en dan opeens gelijkmatige zinnen; een poëzie in een steeds helderder taal die tegelijk op het pietluttige af wordt aangewend om haar onbeduidendheid:

In stille nachten huilt een man
omdat hij zich herinneren kan

Op een lange avond heb ik deze woorden en andere van Tills hand voorgelezen aan de acteur Matthias Brandt. De volgende dag schreef Matthias me in een e-mail: 'Het interessante van die gedichten is dat bijna niemand op het idee zou komen dat ze van Till Lindemann zijn. En toch vind je dezelfde stilte en diepte en komische kracht van deze poëzie terug in de teksten van Rammstein. Dit zijn geweldige gedichten, voor een acteur het paradijs. Ze klinken alsof iemand liedjes van Rammstein heeft geplukt en onder de bloemenpers gelegd. Een waarachtig Lindemann-herbarium!'

We zien de mensen in Tills gedichten in al hun naaktheid: in hun begeerte, hun eenzaamheid, hun spot en hun haat. Uiteindelijk, dacht ik keer op keer onder het lezen en ordenen, gaat het hier vooral om één grote handhaving van de eigen persoonlijkheid, waarbij anderen wonden worden toegebracht. Als je alles maar in zijn context ziet, schuilt in die mantra van het Nee een groot, volhardend Ja.

Achter de gedichten gaan Tills helden schuil, dat wil zeggen de dichters met wier teksten hij thuis is opgegroeid: Bertolt Brecht, Conrad Ferdinand Meyer en de ontleder Gottfried Benn. En we bespeuren in deze verhalen (want deze vaak slechts korte gedichten zijn niets anders dan epische verhalen) ook een van zijn helden uit het heden – de Zwitserse journalist Erwin Koch, verslaglegger van hendaagse rampen die zich in het leven kunnen voordoen, wiens 'waargebeurde verhalen' zich onder de titel *Was das Leben mit der Liebe macht* onder Tills lievelingsboeken mogen scharen.

Deze of gene lezer zal achteraf wellicht wensen (te laat, te laat) dat we samen de tekst nog eens stevig hadden geredigeerd, omdat in elk geval een paar gedichten vormfouten lijken te bevatten. Wie ze hier zoekt, zal ze ook vinden: gebroken rijmschema's, gebroken ritmes, het een of ander quasi-dubbelrijm. En inhoudelijk: seksueel misbruik, leeftijdsdiscriminatie en en en... Hoe dan ook: wie correcte gedichten wil lezen, zal teleurgesteld het hoofd buigen en zachtjes huilen. Wie echter in plaats daarvan goed oplet, zal rijkelijk beloond worden, en vaststellen dat in elke zin van deze vaak woedende teksten het poëtische Ik de lezer en lezeres toch vooral zijn eigen tere hart op een presenteerblaadje aanbiedt.

Ik heb Till weleens de King Kong van de Duitse hedendaagse cultuur genoemd. Ook in deze gedichten maakt een gevoelloze en overgevoelige woesteling met zijn geliefde blondine in zijn klauwen de stad onveilig, of vaart hij als een *last action hero* van de vrijbuitery over de wereldzeeën. Wie zou de schreeuw om liefde van King Kong ooit gewoonweg met liefde beantwoorden? Maak hem dood! Volgens Till, en in die zin ook volgens Rammstein, kan het antwoord van het beest alleen maar luiden: ik ben teleurgesteld. Voor de monsters aan de hand waarvan ook Till in dit boek iets over het leven vertelt, bestaat er een zin van de monsterlijke Georges Simenon. Ik heb dat citaat al eens gebruikt als motto bij een bundel interviews. Wat de ondervraagde mensen gemeen hadden, was hun tragikomische en eigenlijk steeds weer destructieve gevecht tegen het ongeluk in hun bestaan: 'De mens is zo slecht voor het leven toegerust, dat je bijna een übermensch van hem zou maken door een schuldige in hem te zien in plaats van een slachtoffer.'

Nee, er viel niets te redigeren. Maar natuurlijk hebben we er samen aan gewerkt, aan kleinigheden, omissies, nieuwe titels. In de zomer van 2012 was ik met Rammstein een paar weken onderweg voor een reportage van *SZ Magazin*, dwars door de vs. Behalve de snikhete concerten herinner ik me vooral nog Tills volstrekt pathologische verlegenheid wanneer de fans hem voor de voeten liepen, alsook zijn regelrechte paniek wanneer journalisten hem voor de voeten liepen. En ik herinner me niet minder hete middagen met Till in hotelcomplexen aan de kust van de Stille Oceaan, in Denver, Dallas, Phoenix of San Antonio. Eigenaardige kleine woestijnvogels zaten ons van de rand van de pooltafels aan te kijken. Er waren ijskoude Budweisers die je al uitzweette voor je ook maar een slok had gedronken. Rustig las Till een paar regels voor op zijn laptop, ratelde vervolgens op het toetsenbord, glimlachte tevreden zijn tanden bloot en las nog eens voor, nu iets harder.

Ik zei: 'De tweede versie is op de een of andere manier beter, kernachtiger. Maar ik vraag me af waarom.'

Till: 'Omdat het rijm nu is gebroken. Het ritme aan het eind van het gedicht is nu naar de filistijnen. En dat is mooi.'

Het laatste bedrijf van de totstandkoming vond vroeg in de zomer van 2013 plaats in een keuken in München-Schwabing. Daar zaten Till, zijn vriend Matthias Matthies, die hij al tientallen jaren kent, en ik bij elkaar. Er ging een paar liter koffie doorheen, en tussen de kopjes lagen allemaal velletjes papier met Tills gedichten in steeds weer miniem veranderde versies. En verder waren daar Matti's pikzwarte tekeningen. Die vormen nergens een commentaar op Tills gedichten, maar voorzien ze veeleer van een tweede, op de een of andere manier geheime, geschetste melodie.

Op mij komt die finale in München over als de reprise van onze eerste avond in Berlijn, jaren eerder. Met een beetje goede wil kun je zeggen dat de map met Tills teksten die destijds op mijn hotelbed had gelegen nu in München was geworden tot dat wat het getij aan land heeft geworpen: de poëzie van een groot schipbreukeling van onze tijd.

Alexander Gorkow

Symfonie

Afgodsdienst in mijn oren
violen en trompetten
laat me leven hoog en diep
is het gat in mijn aars
naar binnen gelopen

Zin

Maar lieve mensen luister maar
mijn leven lijkt misschien best zwaar
ik steel en lieg
verraad bedrieg
maar morgen zal ik vroeg opstaan
met schatten naar het zuiden gaan

Het experiment

En iedereen blijft staan
want ieder wil het zien
er is iets misgegaan
er valt iets ergs te zien
want kijk maar wat zie ik
de uni in de fik
want het experiment
is uit de klauw gegierd
en daar staat de student
die van het lachen giert
het dak fikt dat is balen
dan stort de hele zoi
je ziet de sterren stralen
dat is dan wel weer mooi

toch is de leuk van vuur
van best wel korte duur
want kijk maar wat zie ik
studentje in de fik

Ik hou van jou

Waarom kom je er alleen in je droom op
dat ik je zeg
wat ik nauwelijks durf te denken